

Parentificatie in theorie

In het voorgaande artikel las u over 'Engeltjes in de klas'. Niet alleen bij engeltjes kan er sprake zijn van destructieve parentificatie. Daarom aansluitend een uitleg bij andere veel voorkomende vormen.

1 Actieve parentificatie

Kind wordt uitgenodigd te functioneren op een hoger leeftijdsniveau. Het kind krijgt en neemt meer verantwoordelijk dan goed voor hem is. Vaak zie je deze vorm bij oudste kinderen in een gezin. Deze kinderen hebben vaak ouders vrienden, zorgen voor jongere broers of zussen en krijgen daarbij zelfs een

Passieve parentificatie vooral bij jongste kinderen

gezagsverhouding. Ze geven opdrachten aan andere gezinsleden, die feitelijk thuis horen bij de vader en de moeder. Ze mopperen bijvoorbeeld als een ander de rommel niet opruimt en nemen een grote rol in huishoudelijke werkzaamheden. Tijd voor vriendjes en vriendinnetjes is er niet. Door de actieve parentificatie nemen ze een last weg bij een van de ouders. Buitenstaanders zeggen soms: 'Ze is pas 16 hoor!' Deze

kinderen voelen zich er vaak niet bijhoren onder leeftijdsgenoten.

2 Passieve parentificatie

Kind wordt uitgenodigd te functioneren op een lager leeftijdsniveau. Je ziet deze vorm vooral bij jongste kinderen. Kinderen zorgen ervoor dat ouders kunnen zorgen. Op de Vlaamse tv was eens te zien hoe een man van 38 een reis gewonnen had. Toen de verslaggever vertelde dat hij direct zijn koffer moest pakken, riep hij zijn moeder om te vragen of het goed was. Moeder zei: "Ach manneke, dat gaat toch niet. Je kunt beter thuis blijven!" Een mooi voorbeeld van het kleinhouden van je kind. Deze vorm ontstaat vanuit de behoefte van vader of moeder, die ongelukkig worden bij de gedachte dat er niks meer te zorgen is. Kinderen die passief geparentificeerd zijn, zorgen vaak voor zorgvragen. In het ergste geval kan de lichaamsgroei bij zulke kinderen stagneren. Buitenstaanders zeggen soms: 'Ze is al 16 hoor!'

3 Ouder-parentificatie

Bij deze vorm wordt het kind uitgenodigd om ouder te worden van zijn ouder(s). Je ziet deze vorm bij kinderen van ouders die door ziekte of handicap niet in staat zijn zelf alle oudertaken op zich te nemen. Ouder-parentificatie kan constructief zijn, als het kind als ouder van zijn ouders zelfvertrouwen ontwikkelt. Het wordt echter een probleem als de ouderrol zorgt dat het kind geen kindrol meer kan of mag innemen in zijn leven.

4 Partnerparentificatie

Deze vorm zie je bij kinderen van gescheiden ouders of bij kinderen waar de vader of moeder van overleden is of figuurlijk afwezig is. Het kind merkt dat zijn ouder een partner mist en neemt die rol over. Deze kinderen vertellen op school dat ze 's nachts bij moeder slapen. Ze geven ook volwassen advies, praten op volwassen wijze over problemen, zorgen voor de administratie en hebben een vakantiebaantje om enige luxe in het gezin te kunnen blijven veroorloven.

5 Kind-parentificatie

Een van de kinderen, meestal de oudste, neemt de rol van opvoeder op zich. Bij verwaarlozing door de ouders zie je dat een kind in deze rol stapt. Het kind gedraagt zich als mede-opvoeder. Dat gebeurt bijvoorbeeld omdat de ouders te weinig tijd hebben om ouder te zijn. De drukte van een eigen bedrijf zorgt dat er weinig regels zijn en dat het geparentificeerde kind die regels gaat opleggen. Vaak ook om de veiligheid in het gezin te waarborgen.

6 De zondebok/bliksemafleider

Deze kinderen vragen buitengewoon veel aandacht, vaak op negatieve wijze. Zondebokken leiden af van de spanningen die in een gezin spelen. Als ze op een andere plek kwaad doen, wordt de aandacht op de andere problemen in het gezin niet meer gezien. Deze kinderen worden zelf slachtoffer om te voorkomen dat er binnen het gezin slachtoffers vallen. Op die manier helpen ze hun ouders. Deze kinderen zorgen voor probleemgedrag op school en op straat. Elke keer dat zijn gedrag aandacht vraagt, is de aandacht verlegd. En dat is mooi meegenomen. Blicksemafleiders zie je ook in gezinnen met scheidingsproblematiek. Door ongewenst gedrag, hebben de ruziende ouders immers iets om zich samen zorgen over te maken. En zolang er zorgen zijn voor het kind, is er even geen tijd voor de zorgen om het slechte huwelijk.

7 Symbiose

In de biologie staat symbiose voor het onafscheidelijk samenleven van twee levensvormen ten voordele van beide organismen. Er is sprake van een gastheer en een gast. Denk maar aan anemoonvissen, die in ruil

voor bescherming voedselresten afgeven aan de zee-anemoon. Bij menselijke relaties zie je een symbiose vaak tussen moeder en dochter. De dochter heeft alleen bestaansrecht door de aanwezigheid van moeder. Ze gaat helemaal in haar op. Symbiotisch gedrag komt vaak voort uit een poging de zware beschadigingen van moeder te compenseren. Het kind verdwijnt in de psyche van de moeder en bestaat in feite niet meer. Deze kinderen zoeken in hun latere relaties vaak

Bliksemafleiders zie je ook in gezinnen met scheidingsproblematiek

partners met soortgelijke problemen als de moeder. Ze kunnen immers niet bestaan zonder de hiaten die bij hun 'gastvrouw' (lees moeder) aanwezig waren.

8 Somatisatie

Het menselijk brein is zo sterk, dat het in staat is lichamelijke klachten te vormen. Somatiserende kinderen hebben vaak buikpijn of hoofdpijn, maar hebben ook uitvalsverschijnselen van armen of benen. De geneeskunde staat voor een raadsel, omdat er geen aanwijsbare oorzaak is voor de klachten. Overigens zijn er wel degelijk klachten. Er is geen sprake van veinzen. De klachten komen echter voort uit de geest, niet uit het lichaam. De somatische klachten stellen het kind in staat om ouder(s) om aandacht te vragen. Ook komen ze van pas voor het legaal thuisblijven van school. Kinderen kunnen op die manier thuis blijven, waar ze voor hun gevoel onmisbaar zijn.

9 Delegaat

Wat vader of moeder graag had willen bereiken, is niet altijd bereikt. In het geval van delegaat, wordt de onvervulde levenstaak overgedragen op een van de kinderen. Het zijn de ouders die wegens de tijdsgeest geen kans kregen om te studeren en in hun kind de ideale manier zien om de gemiste wens een generatie alsnog te vervullen. In het geval van delegaat moeten kinderen kunstenaar worden, topvoetballer worden of een universitaire opleiding volgen. Het kind wordt in feite onbewust gedwongen, datgene te gaan doen dat de ouder gedwongen heeft nagelaten. Een delegaat is om te zetten in een legaat, als het kind uit eigen wil kunstenaar of topvoetballer wordt. Vaak lukt dat pas op latere leeftijd.

Ivo Mijland heeft een eigen trainingsbureau (www.consult-content.nl) en verzorgt trainingen op scholen. Wim van Mulligen is contextueel therapeut en geeft trainingen op het gebied van contextuele leerlingenbegeleiding.